

แนวความคิดและวิธีการสื่อสารการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477

Concept and Methodology for Political Communication
during the Reign of King Prajadhipok, 1925-1934

รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ ดีสมโชค

Associate Professor Phorntip Desomchok, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพระราชทัศน์และพระราชกุศโลบายการสื่อสารมวลชนของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตามบริบทการเมือง ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477 (2) ศึกษาแนวความคิดและวิธีการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477 และ (3) ศึกษาต้นแบบการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477 วิธีการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์จากชีวิตและผลงานที่เป็นหลักฐานชั้นต้นของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นฐานการเป็นวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า (1) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นธรรมราชา “พ่อค่อมครองลูก” ใช้พระคุณเพื่อสร้างเสรีภาพของประชาชน ฐานรากของหนังสือพิมพ์และภาพยนตร์ (2) นักหนังสือพิมพ์ไทยได้สร้างแนวความคิด 2 กระแสหลักเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะทางการเมือง คือ มนุษยภาพ และหลักกรรมแห่งหนังสือข่าว และ (3) วิธีการสื่อสารการเมือง 4 วิธีสำคัญเป็นต้นแบบการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทย 4 ต้นแบบหลัก ดังนี้ วิธีการแรก คือ “คณะสุภาพบุรุษ” มีนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นายมาลัย ชูพินิจ นายอบ ไชยวงศ์ และนายโชติ แพร่พันธุ์ เป็นแกนนำ เป็นต้นแบบนักหนังสือพิมพ์อิสระ วิธีที่สอง คือ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย เป็นฐานการเมืองสร้างประชาธิปไตยโดยหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ กับนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ และคณะสุภาพบุรุษ เป็นต้นแบบนักหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย วิธีที่สาม คือ นักหนังสือพิมพ์ราชสำนักสร้างหนังสือพิมพ์อุดมคติสู่ความเป็นจริง และวิธีการที่สี่ คือ การสื่อสารใต้ดินของนักหนังสือพิมพ์ 2 ท่าน ได้แก่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ และนายสอ เสถบุตร เป็นต้นแบบหนังสือพิมพ์ใต้ดิน

คำสำคัญ แนวความคิด วิธีการสื่อสารการเมือง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี 11120

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi 11120

ABSTRACT

The objectives of this research are: (1) to study the mass communication attitude and strategy of King Prajadhipok in the political context between 1925-1934, (2) to study the political communication concept and communication strategy of Thai journalists during the reign of King Prajadhipok between 1925-1934, and (3) to study political communication models used by Thai journalists during the reign of King Prajadhipok between 1925-1934. The research methodology involves the study of primary sources regarding the history and works of Thai journalists during the reign of King Prajadhipok.

From the research, (1) it was found that King Prajadhipok was a *Dhammaraja* (just and virtuous king), who ruled in the manner of “a father protecting his children”, using his benevolence to create civil liberties and to construct the important core foundation for journalism and film. (2) Thai journalists formulated two major concepts that brought about public political awareness. The concept about Being Human and the second major concept, Newspaper Ethics. (3) Political communication methodologies which paved way for 4 Thai journalistic political communication role models. The first methodology, employed by the “Supabburut Group”, the impetus for the free man’s newspaper led by independent newspaper role models Kularb Saipradit, Malai Choopinij, Ob Chaivasu and Chote Praepan. The second methodology, employed by the *Prachachat Newspaper* run by Mon Chao Wan Waitayakorn Varavan, Kularb Saipradit and the Supabburut Group, played a model role in democratic journalism. The third methodology was used by a journalist of the royal court in creating the ideal newspaper of Pramuan Road. Prince Bhattayalongkorn (Nor Mor Sor) was role model for an ideal journalist in a world of reality. The fourth methodology was used by M.R. Nimitmongkol Nawarat and Sor Settabutr in their underground communication and was taken as model for underground journalism.

Keywords: concept, methodology for political communication, the Reign of King Prajadhipok

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำกรวิจัย

ช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ.2468 ถึง 2477 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบกลับหัวจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย การเมืองได้กลายมาเป็นประเด็นหลักของคนในยุคนี้ นักสื่อสารมวลชนจึงพยายามใช้สื่อที่อยู่ในมือของตนเพื่อสื่อสารเผยแพร่แนวความคิดทางการเมืองที่ตนยึดถือ ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นต้นกำเนิดนักสื่อสารมวลชน

คนสำคัญเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านสื่อสารมวลชนมาจากชนทุกชั้นทางสังคม ไม่ว่าจะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ราชวงศ์และสามัญชน ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยของพระมหากษัตริย์ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้บ่มเพาะเสรีภาพและให้โอกาสความเสมอภาคแก่ชนทุกชั้นได้เรียนรู้ ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาประเทศอย่างไม่ปิดกั้น

จากมูลเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพระราชทัตนะและพระราชกุศโลบายของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการสื่อสารมวลชน ตามบริบทการเมือง แนวความคิดและวิธีการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยร่วมสมัยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่ามีแนวความคิดอะไรบ้าง มีการสร้างเนื้อหาสาระของสาร และยุทธวิธีการสื่อสารการเมืองใดบ้าง พร้อมค้นหาต้นแบบสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง 2477 เพื่อใช้เป็นรากฐานการสร้างระบบการสื่อสารการเมืองไทยเชิงพัฒนาการแบบยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

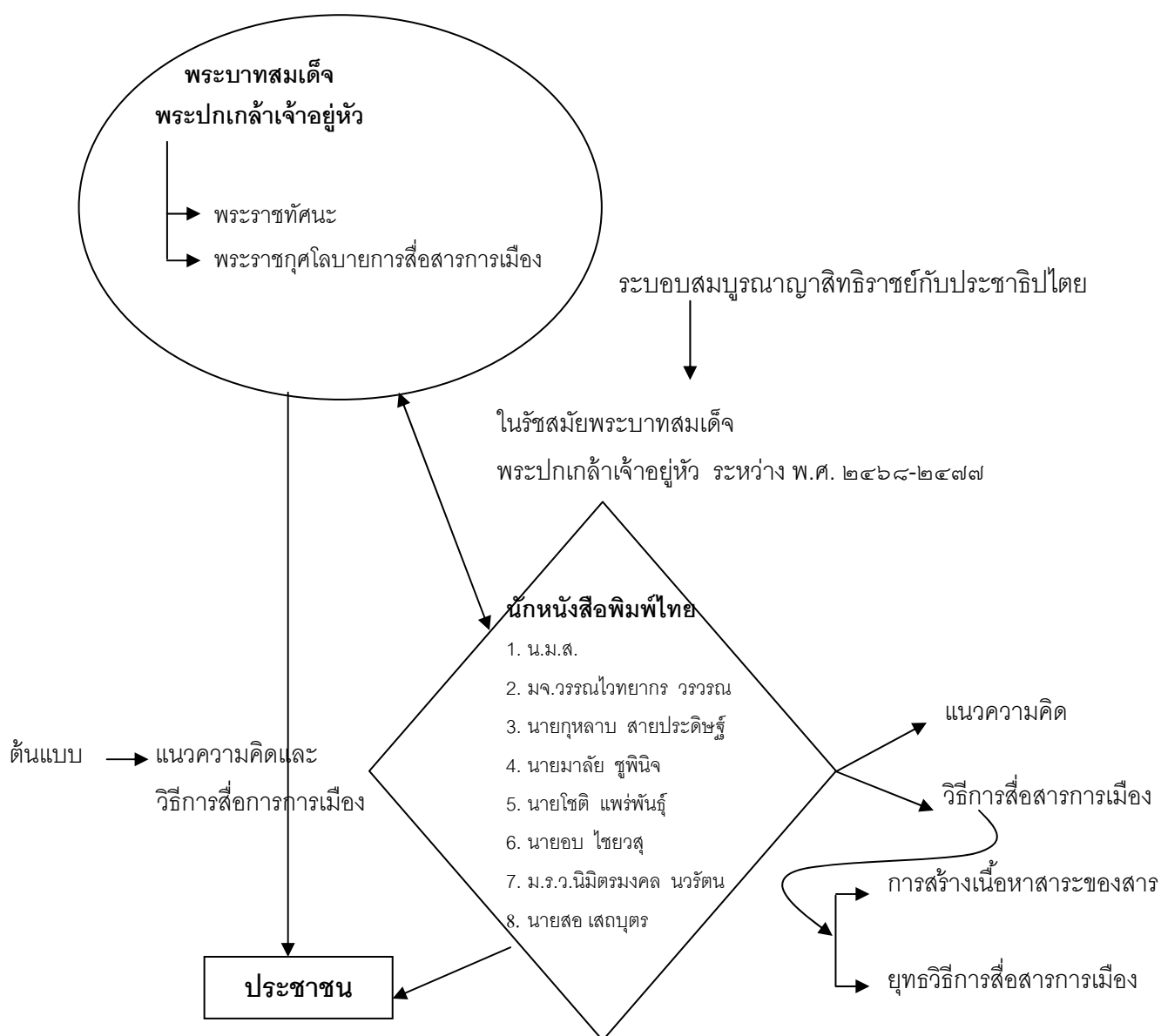
1. เพื่อศึกษาพระราชทัตนะ และพระราชกุศโลบายการสื่อสารมวลชนของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตามบริบทการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง 2477
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดและวิธีการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง 2477
3. เพื่อศึกษาต้นแบบการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง 2477

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แนวความคิด หมายถึง แก่นความคิด อุดมการณ์ หลักการ วิธีการคิด บทบาทหน้าที่ วิธีการสื่อสาร จริยธรรมและแนวปฏิบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและนักหนังสือพิมพ์ไทยเพื่อใช้สื่อสารการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง 2477

วิธีการสื่อสารการเมือง หมายถึง การสร้างเนื้อหาสาระของสาร และยุทธวิธีการสื่อสารการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง 2477

กรอบความคิดในการวิจัยและวรรณกรรมสนับสนุนกรอบแนวคิด

ผู้วิจัยสร้างกรอบความคิดในการวิจัยบนรากฐานพระราชกฤษฎีกาและราชกฤษฎีกาการสื่อสารมวลชนของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตามบริบทการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477 พร้อมทั้งแกะรอยจากชีวิตและผลงานของนักหนังสือพิมพ์ไทยกลุ่มเป้าหมายหลัก 8 พระองค์ หรือท่านดังกล่าวข้างต้น เพื่อศึกษาแนวความคิด วิธีการสื่อสารการเมือง และต้นแบบการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทยหลักดังกล่าว ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477 ภายใต้กรอบการวิเคราะห์หลักของสุกัญญา สุกบรรทัด (2544) Hall (1980), Batson (1984), McQuail (1987) และ Laitila (2005)

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์จากชีวิตและผลงานที่เป็นหลักฐานชั้นต้นของนักหนังสือพิมพ์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่าง พ.ศ. 2468 ถึง พ.ศ. 2477 เป็นฐานการวิเคราะห์จำนวน 8 พระองค์ หรือท่าน ได้แก่ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ (พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์) ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นายมาลัย ชูพินิจ นายโชติ แพ่งพันธุ์ นายอบ ไชยวสุ และนายสอ เสถบุตร ร่วมกับการสัมภาษณ์ระดมสมองผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 ท่าน วิเคราะห์การจับกลุ่มทางประวัติศาสตร์และรอยตามกาลเวลา การตีความและแปลความเปรียบเทียบกันและกัน หักล้างกันระหว่างกรณี และการเสนอเหตุผลเพื่อสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. “ธรรมราชา” ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับ “เสรีภาพของประชาชน ฐานรากของหนังสือพิมพ์และภาพยนตร์” ด้วยพระราชทัศน์ทางการเมืองของพระองค์ทรงใช้พระคุณแห่งธรรมราชา “พ่อค่อมครองลูก” ในฐานะ “พ่อ” จึงทรงเห็นว่า ต้องแนะนำลูกคือ ประชาชนให้รู้จักปกครองตนเอง ประชาชนจึงเป็นฐานรากหรือรากแก้วของประชาธิปไตยในอนาคต ทรงทำแต่สิ่งที่ดีเท่าที่จะกระทำได้ หนังสือพิมพ์และภาพยนตร์เป็นตัวแทนแห่งพลังขับเคลื่อนความคิดเห็นของประชาชน พระองค์จึงทรงเปิดตลาดเสรีทางความคิดเห็นให้แก่สื่อหนังสือพิมพ์และภาพยนตร์ รัฐไม่เข้าไปแทรกแซงสื่อ และทรงต้องการให้หนังสือพิมพ์และภาพยนตร์มีเสรีภาพควบคู่กับมีความรับผิดชอบทางสังคม ได้มาตรฐานธรรมจรรยาแห่งวิชาชีพอย่างแท้จริง

2. แนวความคิดหลักของนักหนังสือพิมพ์ไทย คือ มนุษยภาพและหลักธรรมแห่งหนังสือข่าว เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะทางการเมือง ช่วยสะท้อนการสื่อสารการเมือง 4 วิธีสำคัญ สู่การเป็นต้นแบบการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ไทย 4 ต้นแบบหลัก ได้แก่ **วิธีการแรก** คือ “คณะสุภาพบุรุษ” พลังขับเคลื่อนหนังสือพิมพ์อิสระชนโดยมีนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ นายมาลัย ชูพินิจ นายอบ ไชยวสุ และนายโชติ แพ่งพันธุ์ เป็นแกนนำ เป็นต้นแบบนักหนังสือพิมพ์อิสระชน ใช้ยุทธวิธีการเขียนบทความ บทบรรณาธิการ คติบันเทิงทางหน้าหนังสือพิมพ์ และออกเป็นหนังสือเล่ม เป็นการสื่อสารแบบน้ำซึมบ่อทราย **วิธีที่สอง** คือ หนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* เป็นฐานการเมืองสร้างประชาธิปไตย โดยหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ กับนายกุหลาบ สายประดิษฐ์ และคณะสุภาพบุรุษ เป็นต้นแบบนักหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย ทำหน้าที่เป็นครูสอนการเมือง เสนอข่าวสดและเขียนด้วยภาษาประณีตและงดงาม **วิธีการที่สาม** คือ นักหนังสือพิมพ์ราชสำนักสร้างหนังสือพิมพ์อุดมคติแห่งสำนักถนนประมวญ โดยมีพระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) เป็นต้นแบบหนังสือพิมพ์อุดมคติสู่ความเป็นจริง ทรงเป็นครู “ธรรมะในใจของหนังสือพิมพ์” และผดุงรักษาคุณงามความดีของพระมหากษัตริย์ให้อยู่ในใจมวลประชา เพื่อรักษาสาย

สัมพันธ์และความทรงจำ และ**วิธีการที่ดี** คือ การสื่อสารใต้ดินของนักหนังสือพิมพ์ 2 ท่าน ได้แก่ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์ และนายสอ เสถบุตร เป็นต้นแบบนักหนังสือพิมพ์ใต้ดิน ได้ออกหนังสือ **น้ำเงินแท้** การเขียนบทความส่งออก เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชนในโลกภายนอกในขณะที่ถูกจองจำอยู่ ฐาน นักโทษการเมือง พร้อมทั้งได้ผลิตงานอิสระตามความคิดฝัน

การอภิปรายผล

1. **ต้นแบบนักหนังสือพิมพ์อิสระชน “ปลุก ปลุกและเปลี่ยนแปลง”** คือ หัวใจของการสื่อสารการเมือง นักหนังสือพิมพ์อิสระชนมีหัวใจหล่อหลอมมาจากมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ได้รับโอกาสและมีเวทีสาธารณะใช้แสดงความคิดเห็น การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้โดยบทบาทและหน้าที่ของวิชาชีพตนเองได้โดยตรง คือ การเป็นนักหนังสือพิมพ์ สมาชิกชาวคณะสุภาพบุรุษทุกคนจึงมีชีวิตและจิตวิญญาณที่มีเสรีภาพเป็นรากฐานของการทำงานอยู่ทุกขณะจิต มีความมุ่งมั่นที่จะปลุกให้ชาวสยามในยุคนั้นได้ตื่นได้ตระหนักรู้ถึงความเป็นมนุษย์ภาพของตน ว่าแต่ละคนมีคุณค่า พร้อมทั้งได้ให้ความรู้ความเข้าใจเป็นการปลุก บ่มเพาะแนวความคิดหลัก “มนุษยภาพ” ได้ชูประเด็นเรื่องความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคทางโอกาสเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และเสรีภาพแห่งความรัก และได้เรียกร้องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์และการกระทำ มีการสื่อสารย้ำเตือนด้วยความถี่ทุกวันทางหน้าหนังสือพิมพ์รายวัน และสร้างความต่อเนื่องด้วยยุทธวิธีการสื่อสารแบบน้ำซึมบ่อทราย ผ่านหนังสืออ่านเล่นคติบันเทิง

2. **ต้นแบบนักหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย** การออกหนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* นับเป็นการประกาศเจตนารมณ์ที่เด่นชัดของบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์เพื่อขับเคลื่อนการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ดังนั้น นักหนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* จึงเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีความรู้ความเข้าใจความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเมืองเป็นหลักในห้วงเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จึงอาจกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* ได้ช่วยหล่อหลอมสร้างนักหนังสือพิมพ์รุ่นใหม่ให้เป็นนักหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เป็นการสร้างนักหนังสือพิมพ์ที่เกิดจากนักหนังสือพิมพ์อิสระชนที่ยึดหลักแนวความคิด “มนุษยภาพ” จากคณะสุภาพบุรุษ และนักหนังสือพิมพ์รุ่นใหม่ที่กำลังกำเนิดขึ้นจาก อุดมการณ์ประชาธิปไตยของการทำงานในหนังสือพิมพ์ *ประชาชาติ* ร่วมกับนักการเมืองของคณะราษฎรบางท่านที่มีความรักในการเขียนได้เป็นนักคอลัมน์นิสต์พิเศษให้ และที่สำคัญยิ่งคือ หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ หรือท่านวรวรรณ ได้ทรงเป็นเสาหลักประชาธิปไตยทางหลักวิชาและหลักปฏิบัติธรรมจรรยาของการเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ดี จนนักหนังสือพิมพ์ทุกคนในยุคนี้ยอมรับนับถือพระองค์ท่านเป็นครู เรียกพระองค์ว่า “ท่านอาจารย์” ถือเป็นอาจารย์นักหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย นับเป็นการจัดส่วนผสมการสื่อสารการเมืองได้อย่างสมดุลลงตัว จึงส่งผลโดยตรงต่อการสร้างนักหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจริง เพื่อร่วมช่วยร่วมขับเคลื่อนประชาธิปไตยให้บรรลุผลในช่วงต้นได้ตั้งตั้งเป้าหมายไว้

3. **ต้นแบบนักหนังสือพิมพ์อุดมคติสู่ความเป็นจริง** จุดกำเนิดของต้นแบบนักหนังสือพิมพ์อุดมคติสู่ความเป็นจริง เกิดจากผู้ที่มิใช่จักรพรรดิในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ มุ่งมั่นต้องการสร้างหนังสือพิมพ์ที่เป็นหนังสือพิมพ์อย่างแท้จริง หมายความว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ มีการประพฤติปฏิบัติบทบาทและหน้าที่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามธรรมจรรยาที่ดีของหนังสือพิมพ์สู่ความเป็นจริงในสยามประเทศที่ถูกเรียกขานว่า เป็นประชาธิปไตยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 บุคคลต้นแบบที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ คือ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงเป็นนักหนังสือพิมพ์สามแผ่นดิน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป พระองค์ท่านทรงต้องการประกอบอาชีพนักหนังสือพิมพ์ที่ทรงรัก พร้อมทั้งทรงทำหน้าที่ของการเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ดีตามหลักธรรมจรรยาของหนังสือพิมพ์ ซึ่งทรงยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้งแผ่นดินสยามถูกปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สู่ยุคประชาธิปไตย พระองค์ทรงเป็นเจ้าของและนักหนังสือพิมพ์แห่งสำนักถนนประมวญ ประกอบด้วย *ประมวญวัน ประมวญสาร และ ประมวญมารค*

4. **ต้นแบบนักหนังสือพิมพ์ใต้ดิน** จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญประการหนึ่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ก็คือ การเกิดกบฏบวรเดช พ.ศ. 2476 ทำให้คำว่า “**นักโทษการเมือง**” ปรากฏเด่นชัดขึ้น นักโทษการเมืองคนสำคัญที่ได้รับแรงกดดันการเมืองแห่งผลการกบฏบวรเดช พ.ศ. 2476 จนส่งผลให้เกิดนักหนังสือพิมพ์ใต้ดินขึ้น 2 ท่านเด่นๆ ได้แก่ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ และนายสอ เสถบุตร

“เสรีภาพในการสื่อสาร รากฐานประชาธิปไตยแท้” นักหนังสือพิมพ์ใต้ดินมีเป้าหมายของการเคลื่อนไหวเพื่อช่วยสื่อสารในอีกมิติหนึ่งที่ยังไม่เคยถูกเปิดเผยมาก่อนของคนกลุ่มหนึ่งที่มีความคิดเห็นแย้ง หรือแตกต่างจากรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย แล้วรัฐบาลได้ใช้วิธีการกำจัดกลุ่มคนนี้ด้วยวิธีรุนแรงและไร้ความยุติธรรม ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ เขียนไว้ในบันทึกของตนที่ชื่อว่า “วันนี้” ได้เรียกประชาธิปไตยของคณะราษฎรนั้นเป็นของจอมปลอม หรือ เป็นของเก๊ หลอกหลวง คำว่ากบฏในสมัยนี้ไม่ใช่หมายถึง คนอธรรม แต่หมายถึงคนรักสัตย์รักธรรมต่างหาก ถึงกระนั้นคนเหล่านั้นก็ต้องถูกคุมขังอยู่ในกรงเหมือนสัตว์เดรัจฉาน นักหนังสือพิมพ์ใต้ดิน ได้แสดงให้เห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เห็นคนเป็นคนเพื่อร่วมสร้าง “สังคมที่เป็นอุดมรัฐ” สามารถให้ความเป็นธรรมแก่คนทุกคนได้เสมอหน้ากัน และคุณค่าของคนมีพื้นฐานจากการมีเสรีภาพในการสื่อสาร นักหนังสือพิมพ์ใต้ดินจึงเป็นกระแงเงาสะท้อนการดิ้นรนต่อสู้เพื่อเสรีภาพในการสื่อสาร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญยิ่งของสังคมประชาธิปไตยแท้ๆ นักหนังสือพิมพ์ใต้ดินจึงเปรียบเสมือนไอน้ำร้อนที่ถูกแรงกดดัน ได้พยายามหาช่องทางระบายออกมา แม้เพียงมีช่องทางเล็กน้อย ก็พวยพุ่งออกมาได้อย่างมีพลังไม่ขาดสายของการสื่อสารการเมืองของนักหนังสือพิมพ์ใต้ดิน ถือว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อปลดแอกประชาธิปไตยจอมปลอมที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดนำเนื้อหาสาระสำคัญของข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ บรรจุเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก เป็นรายวิชา หรือชุดวิชา เพื่อให้ นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้ต้นรากแห่งประวัติศาสตร์การสื่อสารมวลชนไทย หลักปรัชญา แนวความคิด วิธีการคิดและวิธีการสื่อสารของนักหนังสือพิมพ์ไทยและนักภาพยนตร์อย่างลุ่มลึก
2. ควรจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ e-learning ของนักคิดนักหนังสือพิมพ์ไทย เพื่อให้ให้นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักวิชาชีพทางนิเทศศาสตร์ และผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป
3. ควรจัดตั้งสถาบัน หรือศูนย์นักคิดนักเคลื่อนไหวทางนิเทศศาสตร์ร่วมสมัย โดยสาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นผู้นำใช้ข้อค้นพบของการวิจัยนี้เป็นฐานความรู้หลัก พร้อมทั้งขยายการศึกษาวิจัยไปยังนักคิดนักเคลื่อนไหวทางนิเทศศาสตร์ในยุคสมัยต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อเป็นการสร้าง พัฒนาและขยายองค์ความรู้ทางศาสตร์นิเทศศาสตร์โดยตรง มุ่งสร้างทฤษฎีรากฐานทาง นิเทศศาสตร์ของไทยขึ้น เพื่อใช้ศึกษาเรียนรู้ ทำความเข้าใจในต้นสมอความคิดของนักคิดไทยอย่างถ่องแท้ ช่วยกระตุ้นและสร้างระบบวิธีการทำงานรวมกลุ่มระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษาร่วมกัน ค้นคว้าและทำงานข้ามกลุ่มย่อย รวมทั้งมีการวิพากษ์วิจารณ์ภายในในกลุ่มเชิงสหวิทยาการ นับเป็นการสร้างความเจริญงอกงามของศาสตร์อย่างมีคุณค่าต่อประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

- พระราชบัญญัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อง Problems of Siam พระราชทานพระยากัลยาณไมตรี ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2469 กจช. เอกสาร ร.7 บ.1.3/32 No.47 ส่วนพระองค์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แผนกอภิรัฐมนตรี เรื่องบันทึกการปกครอง 23 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2469
- พระราชบัญญัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อง Democracy in Siam กจช. เอกสาร ร.7 บ. 1.3 เล่ม 4/67 No.42 ส่วนพระองค์ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แผนกเสนาบดี เรื่องกรรมการองคมนตรี 2470
- สุกัญญา สูดบรรทัด (2544) *ประวัติศาสตร์ช่วงชิงสิทธิอำนาจทางข่าวสารผ่านหนังสือพิมพ์*
กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ
- Batson, Benjamin A. (1984). *The End of the Absolute Monarchy in Siam*. New York: Oxford University Press.
- Hall, S. (1980) "Cultural Studies: Two Paradigms.", *Media, Culture and Society*, 2: 57-72.
- Laitila, Tiina (2005) "Journalistic Codes of Ethics in Europe" in McQuail, Golding & Bens., eds. *Communication Theory and Research*. pp.191-204. London: Sage Publications Ltd.
- McQuail, Denis (1994) *Lecture on 'Media Accountability'*, University of Amsterdam, 17 March.